

ÖREBRO

ÖREBRO KOMMUN
Stadsrevisionen

2019-03-12

Till
Grundskolenämnden för yttrande,
Kommunfullmäktiges presidium för kännedom

Revisionsrapport ” Granskning av elever och lärares arbetsmiljö”

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Örebro kommun genomfört en granskning av grundskolenämnden och huruvida nämnden bedriver ett ändamålsenligt systematiskt arbetsmiljöarbete avseende elevers och lärares arbetsmiljö.

I samråd med Förvaltningen förskola och skola har fyra grundskolor valts ut för granskningen för att exemplifiera arbetsmiljöarbete på skolenhetsnivå. Skolorna är utvalda med syfte att skapa en representativitet för kommunen i sin helhet, sett till elevsammansättning. De skolor som valts ut är Lillåns skola, Odenskolan, Nikolaiskolan samt Olaus Petriskolan.

Vi bedömer att grundskolenämnden *delvis* bedriver ett ändamålsenligt systematiskt arbetsmiljöarbete avseende elevers och lärares arbetsmiljö.

Vår bedömning baseras på följande iakttagelser:

- Vi noterar att det finns kommungemensamma styrdokument, såsom en arbetsmiljöpolicy, som har bäring på såväl lärares som elevers arbetsmiljö. Därtill finns system för att rapportera skador och tillbud bland lärare samt kränkande behandling av elever. Vi anser dock att styrningen på området behöver stärkas då det saknas tydliga mål för arbetsmiljöarbetet samt rutiner för aktiviteter.
- Vi anser att det finns en tydlig och ändamålsenlig fördelning av ansvar och uppgifter avseende arbetsmiljöarbetet. Vi har fått underlag som pekar på att uppgiftsfördelningen dokumenteras skriftligt, att det på flera skolor finns utsedda elevskyddsombud samt att det finns strukturerade ytor, såsom klassråd, APT och enkäter, där elever och lärare kan diskutera och lyfta fram förbättringsområden avseende arbetsmiljö. Detta ser vi som positivt. Vi noterar samtidigt att årshjulet för det systematiska arbetsmiljöarbetet upplevs vara ottydligt.
- Vi noterar att det finns utbildningar i arbetsmiljöarbete som riktar sig till chefer, men en formell utbildning i arbetsmiljöarbete som riktar sig till lärare saknas. Viss information om arbetsmiljöarbetet ges vid lärares nyanställning och arbetsmiljön uppges diskuteras ofta vid APT. Utsedda elevskyddsombud deltar i en utbildning som genomförs av en extern aktör.
- Vi bedömer att dokumentationen för arbetsmiljöarbetet är anpassad för grundskolan, aktuell samt tillgänglig, vilket skapar förutsättningar för deltagande i arbetsmiljöarbete.
- Det finns ändamålsenliga planer som uppdateras årligen på samtliga skolenheter, undantaget Lillåns skola. Vi noterar att eleverna på Odenskolan inte involveras i arbetet

ÖREBRO

ÖREBRO KOMMUN
Stadsrevisionen

2019-03-12

med att revidera trygghetsplanen, vilket vi ser som ett utvecklingsområde. Vi anser att det är positivt att det finns en kommungemensam mall för trygghetsplanen och att det finns en rektor med ett samordnande ansvar. Detta skapar förutsättningar för likvärdighet mellan skolorna.

- Vi noterar att det görs ett flertal aktiviteter för att följa upp såväl lärares som elevers arbetsmiljö på skolenhetsnivå. Det har dock inte inkommit några handlingsplaner avseende arbetsmiljö på skolnivå eller på aggregerad nivå till oss. Det saknas därför underlag för att kunna bedöma om uppföljningen är tillräcklig. Vi anser att rapporteringen till nämnden inte gör det möjligt för nämnden att följa arbetsmiljöarbetet per enhet över tid på ett tillförlitligt sätt, vilket innebär att det inte är möjligt att fullt ut identifiera och – i nästa steg åtgärda - brister i lärares och elevers arbetsmiljö.

Utifrån genomförd granskning lämnas följande rekommendationer till grundskolenämnden:

- Säkerställ att uppföljning av och rapportering om lärares och elevers arbetsmiljö på såväl skolenhetsnivå som huvudmannanivå är ändamålsenlig. I nuläget är det inte möjligt för nämnden att följa arbetsmiljöarbetet per enhet över tid på ett tillförlitligt sätt, vilket innebär att det inte är möjligt att fullt ut identifiera och i nästa steg åtgärda brister i lärares och elevers arbetsmiljö.
- Stärk styrningen genom att formulera tydliga mål för elevers och lärare arbetsmiljö.
- Överväg möjligheten att även lärare ges utbildning i arbetsmiljöarbete för att säkerställa att alla som är delaktiga i arbetsmiljöarbete har tillräckliga kunskaper för detta. För lärares del handlar det om att ha kunskap om risker i verksamheten och vad som kan främja arbetshälsa.
- Säkerställ att samtliga skolenheter har ändamålsenliga och uppdaterade trygghetsplaner samt att elever är involverade i arbetet med planerna.

Vi emotser grundskolenämndens yttrande över denna skrivelse och bilagd rapport senast 2019-06-05.

Britta Bjelle
Ordförande

Lena Jansson
Revisor

Revisionsrapport

Granskning av elevers och lärares arbetsmiljö

Örebro kommun

Jenny Nordqvist

Ellen Röllgårdh

Mars 2019

Innehåll

Sammanfattning	2
1. Inledning	4
1.1. Bakgrund	4
1.2. Syfte och revisionsfråga	4
1.3. Revisionskriterier	4
1.4. Kontrollfrågor	4
1.5. Avgränsning	5
1.6. Metod.....	5
2. Grundskolan i Örebro kommun	6
3. Granskningsresultat	7
3.1. Strategi och styrning kring arbetsmiljöarbete	7
3.1.1. Iakttagelser	7
3.1.2. Bedömning.....	9
3.2. Organisering av systematiskt arbetsmiljöarbete	9
3.2.1. Iakttagelser	9
3.2.2. Bedömning.....	17
3.3. Tillräcklig utbildning i arbetsmiljöarbete	17
3.3.1. Iakttagelser	17
3.3.2. Bedömning.....	19
3.4. Dokumentation för systematiskt	19
arbetsmiljöarbete	19
3.4.1. Iakttagelse.....	19
3.4.2. Bedömning.....	20
3.5. Planer mot kränkande behandling	20
3.5.1. Iakttagelser	21
3.5.2. Bedömning.....	22
3.6. Uppföljning av arbetsmiljöarbete.....	22
3.6.1. Iakttagelser	22
3.6.2. Bedömning.....	25
4. Bedömningar och rekommendationer	26
4.1. Revisionell bedömning.....	26
4.2. Rekommendationer	26
Bilaga 1 – Inkommen dokumentation	28

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Örebro kommun genomfört en granskning av grundskolenämnden och huruvida nämnden bedriver ett ändamålsenligt systematiskt arbetsmiljöarbete avseende elevers och lärares arbetsmiljö.

Vi bedömer att grundskolenämnden *delvis* bedriver ett ändamålsenligt systematiskt arbetsmiljöarbete avseende elevers och lärares arbetsmiljö.

Bedömningen baseras på bedömningen av de sex kontrollfrågorna i granskningen, vilka framgår av tabellen nedan. Bedömningen görs på en tregradig skala (uppfyllt, delvis uppfyllt, eller ej uppfyllt). Motivering till bedömningen av de olika kontrollfrågorna framgår under varje avsnitt i den löpande rapporten.

Kontrollfrågor

1. Har nämnden en tydlig strategi för hur arbetet på området ska bedrivas?	Uppfyllt
2. Är organiseringen av det systematiska arbetsmiljöarbetet tydligt och ändamålsenligt (fokus på roller och ansvar kopplat till inkludering av elever och elevers arbetsmiljö)?	Delvis uppfyllt
3. Är utbildningen på området tillräcklig för den som ska delta?	Uppfyllt
4. Är dokumentationen för det systematiska arbetsmiljöarbetet anpassad för verksamheten samt aktuell och tillgänglig så att den ger förutsättningar för deltagande?	Delvis uppfyllt
5. Upprättas årligen en ändamålsenlig plan mot kränkande behandling samt innehållande redogörelse för hur tidigare års åtgärder har genomförts?	Uppfyllt
6. Är uppföljningen tillräcklig för att nämnden ska kunna följa arbetet per enhet och över tid på ett tillförlitligt sätt?	Ej uppfyllt

Utifrån genomförd granskning lämnas följande rekommendationer till grundskolenämnden:

- Säkerställa att uppföljning av och rapportering om lärares och elevers arbetsmiljö på såväl skolenhetsnivå som huvudmannanivå är ändamålsenlig. I nuläget är det inte möjligt för nämnden att följa arbetsmiljöarbetet per enhet över tid på ett tillförlitligt sätt, vilket innebär att det inte är möjligt att fullt ut identifiera och – i nästa steg åtgärda – brister i lärares och elevers arbetsmiljö.
- Stärka styrningen genom att formulera tydliga mål för elevers och lärare arbetsmiljö.

- Överväga möjligheten att även lärare ges utbildning i arbetsmiljöarbete för att säkerställa att alla som är delaktiga i arbetsmiljöarbete har tillräckliga kunskaper för detta. För lärares del handlar det om att ha kunskap om risker i verksamheten och vad som kan främja arbetshälsa.
- Säkerställa att samtliga skolenheter har ändamålsenliga och uppdaterade trygghetsplaner samt att elever är involverade i arbetet med planerna.

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Kommunens revisorer har med hänsyn till väsentlighet och risk bedömt det angeläget att göra en granskning inom området elevers och lärares arbetsmiljö.

Huvudmannen är ytterst ansvarig för arbetsmiljön i skolan och även för att det bedrivs ett systematiskt arbetsmiljöarbete. Grundskolenämnden har utifrån reglementet ansvar att bedriva verksamheten i enlighet med de lagar, riktlinjer och förordningar som gäller för sina ansvarsområden. Visst ansvar för det systematiska arbetsmiljöarbetet kan flyttas över till rektorn på skolan. Av arbetsmiljöverkets föreskrifter framgår bland annat att den som deltar i arbetsmiljöarbetet ska ha tillräckligt med tid och information för att genomföra uppdraget; detta gäller såväl personal som elever.

1.2. Syfte och revisionsfråga

Syftet är att granska om grundskolenämnden bedriver ett ändamålsenligt systematiskt arbetsmiljöarbete. Revisionsfrågan lyder:

Bedriver nämnden ett ändamålsenligt systematiskt arbetsmiljöarbete avseende elevernas och lärares arbetsmiljö?

1.3. Revisionskriterier

Iakttagelserna bedöms gentemot följande revisionskriterier:

Nämndens reglemente, Skollagen (2010:800) samt Arbetsmiljölagen.

1.4. Kontrollfrågor

För att besvara revisionsfrågan har följande kontrollfrågor varit vägledande:

- Har nämnden en tydlig strategi för hur arbetet på området ska bedrivas?
- Är organiseringen av det systematiska arbetsmiljöarbetet tydligt och ändamålsenligt (fokus på roller och ansvar kopplat till inkludering av elever och elevers arbetsmiljö)?
- Är utbildningen på området tillräcklig för den som ska delta (AML 6:8)?
- Är dokumentationen för det systematiska arbetsmiljöarbetet anpassad för verksamheten samt aktuell och tillgänglig så att den ger förutsättningar för deltagande?
- Upprättas årligen en ändamålsenlig plan mot kränkande behandling samt innehållande redogörelse för hur tidigare års åtgärder har genomförts?
- Är uppföljningen tillräcklig för att nämnden ska kunna följa arbetet per enhet och över tid på ett tillförlitligt sätt?

1.5. Avgränsning

Revisionsobjekt i granskningen är grundskolenämnden.

Granskningen avgränsas i tid till i huvudsak kalenderåret 2018.

1.6. Metod

Intervjuer har genomförts med

- Förvaltningschef
- HR-strateg vid förvaltningen
- Fyra rektorer (gruppintervju)
- Tio lärare från totalt tre skolor (tre gruppintervjuer). Av dessa lärare var en lärare skyddsombud på sin skola.
- Tre elevskyddsombud från en skola (gruppintervju)

Totalt genomfördes sex intervjuer.

Vidare har metoden bestått av *analys* av kommunens och nämndernas styrande dokument för området, riktlinjer och rutiner för området på kommunövergripande samt enhetsnivå, dokumentation av arbetsmiljöarbetet samt sammanträdesprotokoll. En förteckning över dokumenten återfinns i bilaga 1.

Samtliga intervjuade, undantaget elevskyddsombuden, har beretts möjlighet att sakgranska rapporten.

2. Grundskolan i Örebro kommun

Grundskolenämnden är ansvarig för grundskolan i Örebro kommun. Det finns 63 grundskolor i kommunen, varav 49 kommunala. Förvaltningen förskola och skola leds av en förvaltningschef. En verksamhetschef för grundskolan är chef för grundskolans rektorer.

I samråd med Förvaltningen förskola och skola har fyra grundskolor valts ut för granskningen för att exemplifiera arbetsmiljöarbete på skolenhetsnivå. Skolorna är utvalda med syfte att skapa en representativitet för kommunen i sin helhet, sett till elevsammansättning.

- *Lillåns skola* är en F-9-skola med cirka 600 elever. Lillåns skola 7-9 med 400 elever har deltagit i granskningen.
- *Odenskolan* är en F-9-skola med cirka 300 elever.
- *Nikolaiskolan* är en nystartad 7-9-skola som har haft verksamhet sedan hösten 2018.
- *Olaus Petriskolan* är en F-9 skola som, sedan hösten 2018, har sin verksamhet på två geografiska platser; årskurs F-6 är kvar i Olaus Petriskolans ordinarie lokaler och årskurs 7-9 delar lokaler med Nikolaiskolan. Utöver att dela lokaler, består flera arbetslag av lärare från båda skolorna. Nikolaiskolan och Olaus Petriskolan har sammanlagt 530 elever.

3. Granskningsresultat

3.1. Strategi och styrning kring arbetsmiljöarbete

Kontrollfråga: Har nämnden en tydlig strategi och styrning för hur arbetet på området ska bedrivas?

3.1.1. Iakttagelser

3.1.1.1. Arbetsmiljöpolicy och handlingsplaner på nämndnivå

Arbetsmiljöpolicyen för Örebro kommun är uppdaterad 2015-08-10 och beslutad av kommunstyrelsen 2015-08-25. Den beskriver översiktligt att kommunens arbetsmiljöarbete ska bidra till ett hållbart arbetsliv och stärka kommunens uppdrag som servicegivare. Vidare identifieras att arbetsmiljön i Örebro ska kännetecknas av:

- Ett hälsofrämjande och systematiskt arbete
- Delaktighet och samverkan
- Ett öppet och tolerant jämställt klimat
- Hög kompetens i arbetsmiljöfrågor

Det finns inget avsnitt i policyen eller framtagna riktlinjer som är specifika för arbetsmiljöarbetet i grundskolan.

Kommunstyrelsen antog i november 2016 en kommunövergripande *Handlingsplan för en hållbar arbetsmiljö för kvinnor och män anställda inom Örebro kommun*.

Handlingsplanen utgår från Arbetsmiljöverkets arbete med kvinnors arbetsmiljö och gav samtliga nämnder med ett arbetsgivaransvar i uppdrag att ta fram en treårig handlingsplan (2018-2020) med konkretiserade aktiviteter för respektive åtgärd.

Med anledningen av detta, antog grundskolenämnden och förskolenämnden en gemensam handlingsplan, *Hållbar arbetsmiljö för kvinnor och män*, i september år 2017, vilken sedan reviderades i april 2018. Handlingsplanen innehåller aktiviteter för att uppnå de sju målen i den kommungemensamma handlingsplanen. För varje aktivitet anges vem som är ansvarig samt datum aktiviteten ska vara klar.

Två uppföljningar av den kommunövergripande handlingsplanen har redovisats till kommunstyrelsen. Den första redovisningen skedde under hösten 2017 utifrån resultatet av förvaltningarnas arbete med att ta fram sina respektive handlingsplaner. Den andra redovisningen kommer att ske år 2021. Redovisningen kommer att innehålla de resultat som har åstadkommit av de aktiviteter som förvaltningarna har genomfört.

Kommunstyrelsen har även antagit en handlingsplan för giffria förskolor, skolor och fritidshem i Örebro kommun. Det framgår inte av dokumentet när den är upprättad.

Handlingsplanen innehåller checklistor för vad personal kan göra. Dessutom finns en informationsdel om farorna med vissa produkter samt motiveringar till varför en viss åtgärd är klok att genomföra. Syftet anges vara att väsentligt minska exponeringen av miljögifter i de verksamheter där barn vistas längre tider.

I dokumentet *Riktlinjer kränkande särbehandling* berörs lärares arbetsmiljö. Riktlinjerna beslutades av HR-direktör 2017-11-14 och anger att det är allas gemensamma ansvar att motverka kränkande särbehandling, men att det är chefens ansvar att klargöra att kränkande särbehandling inte accepteras, att förebygga, uppmärksamma och hantera kränkande särbehandling, att skyndsamt utreda opartiskt och objektivt samt att vidta åtgärder. Det anges även vad den personal som känner sig utsatt ska göra, vilken hjälp som den utsatta kan få, och hur uppföljning ska gå till.

I intervjuerna förekommer inga referenser till ovan nämnda dokument. De intervjuade rektorerna och lärarna uppger att de inte känner till några konkreta mål på kommun- eller nämndnivå gällande elevers och lärares arbetsmiljö.

I de skolor som granskningen omfattar finns det inga uttalade mål för arbetsmiljöarbetet, även om det beskrivs pågå ett löpande arbete för att utveckla arbetsmiljön.

3.1.1.2. System för rapportering om skador och tillbud i lärares arbetsmiljö

Kommunen använder sig av systemet Lisa¹ vilket är ett digitalt program som är konstruerat för registrering och uppföljning av arbetsskador, tillbud och avvikelser som rör personal. Vi har tagit del av den kortmanual för Lisa som personalen har tillgång till via kommunens intranät.

Av kortmanualen framkommer att

Tillbud och händelser med våld eller hot om våld ska dokumenteras och utredas, vare sig de är allvarliga eller inte. Arbetsgivaren ska varje år göra en skriftlig sammanställning av olycksfall och allvarliga tillbud som inträffat i arbetet. Detta kan skötas på ett effektivt sätt med Lisa.

Kortmanualen innehåller definitioner av olika händelsetyper såsom skada och tillbud. Av kortmanualen framkommer inte vilket ansvar lärare respektive rektorer har när det gäller att använda Lisa.

Vid intervjuer med lärare framkommer att det varierar vilken kännedom som lärare har om LISA och flera lärare, som har kännedom om LISA, uppger att de inte använder sig av systemet för rapportering av incidenter. I intervjun med rektorerna beskrivs att lärare inte rapporterar alla tillbud som sker i verksamheten. En av rektorerna lyfter att lärare vidtar åtgärder då tillbud inträffar, men att det inte finns tillräckliga incitament för lärare att rapportera detta i LISA, då det tar för mycket tid.

Rektorer uppger att det inte finns en gemensam eller kommunicerad rutin kring hur varje rektor ska behandla den information som finns i LISA. De beskriver att rektor beslutar om

¹ Lokalt Informationssystem om arbetsskador och tillbud

åtgärd, men de redovisar inte tillbud eller vidtagna åtgärder till förvaltningen eller nämnden. Vid sakgranskning framkommer att förvaltningens skyddskommitté granskar statistiken i LISA årligen gällande anmälda tillbud och skador.

Rapportering av tillbud rörande elever uppges ske via pappersblanketter som lämnas till rektor och/eller elevhälsan eller via tjänsteanteckning i elevakt.

3.1.1.3. System för sjukskrivningar

Det finns ett system (som kallas Adato) för chefer gällande medarbetares sjukskrivningar. I Adato går det att föra anteckningar, dokumentera och följa sjukskrivningar på individnivå och systemet signalerar när en anställd har varit sjukfrånvarande en viss period.

3.1.1.4. Rutin för rapportering om kränkande behandling av elev

Enligt uppgift finns det en rutin att kränkande behandling rörande elever anmäls och utreds på skolan samt att detta anmäls till huvudman. Det görs en årlig rapport till nämnden kring kränkande behandling.

Intervjuade lärare uppger att de har kännedom om att kränkande behandling rörande elever ska rapporteras till rektor med en pappersblankett samt att statistik kring anmälningar om kränkande behandling når nämnden. Vi har efterfrågat blanketten, men den har inte inkommit till oss.

Förvaltningschefen beskriver att det är en självklarhet att kränkande behandling anmäls idag. Förvaltningschefen beskriver därtill att antalet anmälningar om kränkande behandling från elever, lärare och vårdnadshavare till rektor har ökat markant.

3.1.2. Bedömning

Vi noterar att det finns kommungemensamma styrdokument, såsom en arbetsmiljöpolicy, som har bäring på såväl lärares som elevers arbetsmiljö. Därtill finns system för att rapportera skador och tillbud bland lärare samt kränkande behandling av elever. Vi anser dock att styrningen på området behöver stärkas då det saknas tydliga mål för arbetsmiljöarbetet samt rutiner för aktiviteter.

Vi bedömer att kontrollfrågan är *delvis uppfylld*.

3.2. Organisering av systematiskt arbetsmiljöarbete

Kontrollfråga: Är organiseringen av det systematiska arbetsmiljöarbetet tydlig och ändamålsenlig?

3.2.1. Iakttagelser

3.2.1.1. Delegation av arbetsmiljöarbete

I grundskolenämndens delegationsordning, reviderad 2018-10-17, framkommer att

- *Verksamhet och rektor* har delegat för att tillse att lärare och annan personal i skolan har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet.

- *Förvaltningschef, verksamhetschef, rektor samt biträdande rektor* har delegat att fatta beslut om utredning av omständigheter kring av elev uppgivna kränkningar, och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.
- *Rektor samt biträdande rektor* har delegat att ta beslut om undervisning om vad eleverna ska iaktta för undvikande av olycka i samband med skolskjuts.
- *Förvaltningschef* har delegat för arbetsmiljöansvar. I nämndens delegationsordning anges att det finns en separat delegationsordning för arbetsmiljö.

Delegationsordningen för arbetsmiljö består av en mall för fördelning av arbetsmiljöuppgifter, vilken formulerar hur arbetsmiljöuppgifter fördelas från kommunfullmäktige till nämndernas ordförande, vidare till förvaltningschef som i sin tur fördelar arbetsmiljöuppgifter till sina underställda chefer. I mallen står även att förvaltningschef har ett ansvar att återkoppla handlingsplanen för det systematiska arbetsmiljöarbetet till nämnden samt förvaltningens samverkansgrupp. Därtill framkommer att uppföljning sker inom ramen för ordinarie verksamhetsuppföljning. Mallen innehåller utrymme för att de exakta arbetsmiljöuppgifterna specificeras i punktform samt att det ska kryssas i huruvida mottagaren för arbetsmiljöuppgifterna är arbetsmiljöutbildad och tidpunkt för utbildning samt om mottagaren för uppgifterna har ekonomiska befogenheter.

Vid intervjuer framkommer att det på kommunens intranät finns mallar för fördelning av arbetsmiljöuppgifter för olika nivåer i organisationer. På intranätet finns även utökad information kring krav för hur arbetsmiljöuppgifterna ska fördelas samt att varje medarbetare har tillgång till en sida där det går att hitta samlad information om arbetsmiljö bland annat om medarbetarenkäten, arbetsskador och tillbud, skyddsombud samt om hot och våld.

Granskningen har tagit del av följande dokument avseende fördelning av arbetsmiljöuppgifter:

- Mall där arbetsmiljöuppgifter delegeras från nämndsordförande till förvaltningschef
- Ett underskrivet dokument där förvaltningschef för förskola och skola fördelar arbetsmiljöuppgifter till måltidschefen inom måltidsorganisationen
- Ett underskrivet dokument där verksamhetschef inom förvaltningen förskola och skola tilldelar rektor arbetsmiljöuppgifter som tillfaller rektors skolenhet
- Underskrivna dokument från Nikolaiskolan/Olaus Petriskolan där arbetsmiljöuppgifter delegeras från rektor till lärare i idrott, teknik, trä- och metallslöjd, NO, hem- och konsumentkunskaps samt till arbetslagsledare

Av intervjuerna framgår att rektorer och lärare, för vilka det är aktuellt, tycker att det är tydligt vilka arbetsmiljöuppgifter de har fått ta emot via delegation tack vare ovan nämnda dokumentet. Rektorerna beskriver vidare att det är tydligt att de har det övergripande arbetsmiljöansvaret för sin enhet.

3.2.1.2. Skyddskommitté

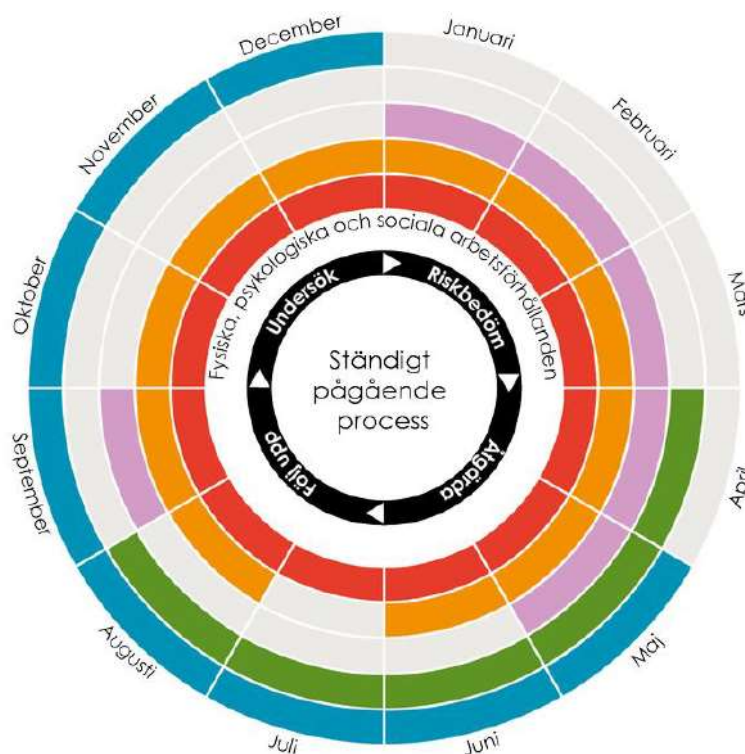
Det finns en förvaltningsövergripande samverkansgrupp, en så kallad skyddskommitté.

Skyddskommitténs uppdrag beskrivs i en handbok upprättad i december 2016. Där framgår att skyddskommittén är ett samrådsorgan i arbetsmiljöfrågor och ska delta i planering, kontroll och uppföljning av arbetsmiljö- och rehabiliteringsarbete inom arbetsstället. Fyra gånger per år har samverkansgruppen på förvaltningsnivå ett extra fokus på skyddskommittéuppgiften. Skyddskommitténs uppgift är att vara ett övergripande och policyskapande organ. I handboken beskrivs vidare vad skyddskommitténs möten ska innehålla såsom uppdatering om nyheter i lagstiftning på området, aktuella arbetsmiljöfrågor på förvaltningsnivå, uppföljning av skyddsronder, uppföljning av statistik kring sjuktal, frisknärvaro, arbetsskador och tillbud med mera. Det finns i handboken ett beskrivet årshjul för vilka uppföljningar och frågor som ska behandlas på de fyra mötena. Förutom förvaltningsledningen, ingår huvudskyddsombuden i kommittén.

3.2.1.3. Årshjul för kommunens systematiska arbetsmiljöarbete

Det finns ett kommungemensamt årshjul för det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Bild 1. Årshjul för det systematiska arbetsmiljöarbetet i Örebro kommun.

Enligt dokumentet *Årshjul för det systematiska arbetsmiljöarbetet* står de olika färgerna för tidsperioder och det framgår vilka processer som ska genomföras under respektive period. Till exempel ska det under den röda perioden (januari till och med december) genomföras:

- Riskbedömningar vid verksamhetsförändringar
- Förebyggande och främjande arbetsmiljöinsatser
- Arbetsskador och tillbud anmäls, utreds och följs upp. Skyddsronder genomförs.
- Lagstadgade undersökningar vid behov. Arbetslivsinriktad rehabilitering vid medarbetares sjukfrånvaro
- Utbildningar i arbetsmiljö

Förvaltningschefen berättar att förvaltningens enhet för systematiskt kvalitetsarbete (ESKA) genomför en översyn som omfattar samtliga årshjul som rektor behöver förhålla sig till, inklusive årshjulet för arbetsmiljöarbetet. Flera årshjul ska bli ett för att göra rektors uppdrag och ansvar mer överblickbart, menar förvaltningschefen.

I intervju med rektorer framgår att de inte tycker att årshjulet är tillräckligt tydligt. De uppger att årshjulet för arbetsmiljöarbetet kommer i andra hand i relation till det årshjul för arbetsmiljöarbetet som varje rektor har tagit fram för den egna skolenheten samt i relation till de arbetsmiljöfrågor som behöver hanteras löpande och akut (utan direkt anknytning till årshjulet). Rektorerna uppger därtill att de har möjlighet att vända sig till ESKA och kommunens HR-avdelning för att få hjälp och stöd vid behov.

3.2.1.4. Kommungemensam medarbetarenkät

Av årshjulet framkommer att en kommungemensam medarbetarundersökning genomförs i april varje år. Enkäten tas fram och analyseras av HR-funktionen i kommunen. Enkäten består av totalt nio HME²-frågor och bakgrundsfrågor med en femgradig svarsskala. HME-frågorna ställs inom områdena ledarskap, styrning och motivation.

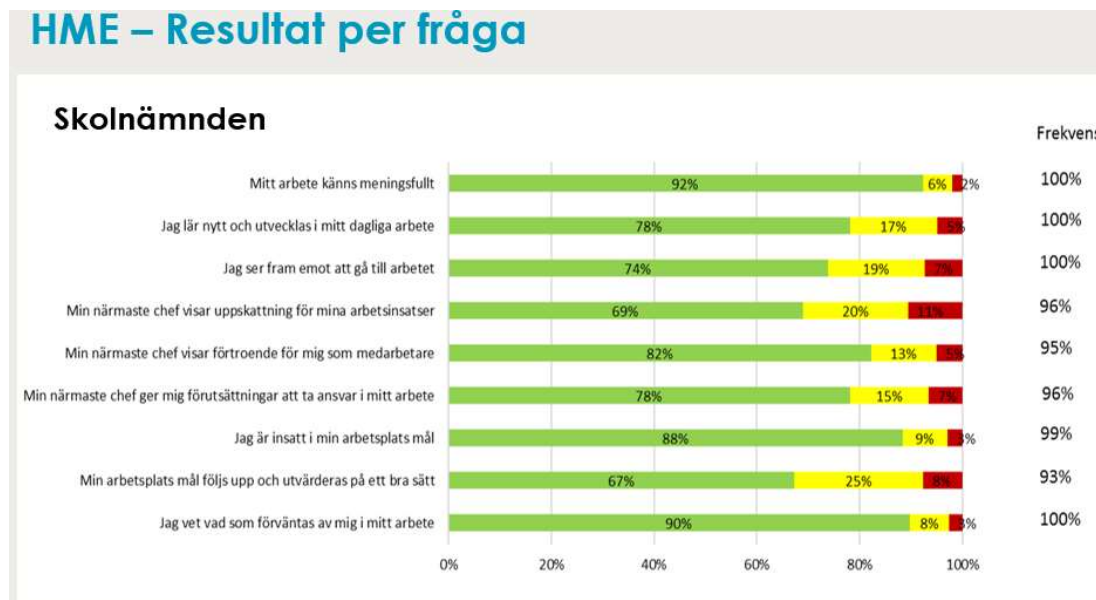
I intervjuer med rektorer och lärare framkommer att enkäten är omarbetad och förkortad i relation till tidigare års enkäter. Vissa lärare uppger att de inte tycker att de nio frågorna ger en heltäckande bild och att viktiga perspektiv förvinner. Förvaltningen beskriver att det gjorts ett val att hålla den kommungemensamma enkäten avskalad, men att många enheter kompletterar med egna frågor.

Enligt årshjulet ska enkäten genomföras i april, men förvaltningen uppger att avtalet med den tidigare leverantören för enkätgenomförande upphörde, och att enkäten gjordes i egen regi hösten 2018 för att det passar organisationen bättre. Enkäten kommer även 2019 att genomföras på hösten.

² Hållbart medarbetarengagemang

Granskningen har tagit del av resultatet av den enkäten som genomfördes i oktober 2018. Resultaten för grundskolenämndens verksamheter liknar resultaten för Örebro kommun totalt. Sammanvägt HME-index för Örebro kommun var totalt 78 och för grundskolenämndens verksamheter 79. Vidare framkommer ett positivt resultat gällande påståendet *Mitt arbete känns meningsfullt* och *Jag vet vad som förväntas av mig i mitt arbete*. Sämre resultat visar exempelvis påståendet *Min närmsta chef visar uppskattning för mina arbetsinsatser* samt *Min arbetsplats mål följs upp och utvärderas på ett bra sätt*.

Bild 2. Resultat medarbetarenkät år 2018.

3.2.1.5. Skolornas egna medarbetarenkäter

I intervjun med lärare från Lillåns skola framkommer att skolan även genomför en egen medarbetarenkät vars frågor anpassas efter vad som hänt under året. Ibland genomförs även en uppföljande medarbetarenkät för att följa upp att en förbättring har skett. Granskningen har tagit del av resultatet av Lillåns skolas uppföljande medarbetarenkät som genomfördes under hösten 2018. Andelen svarande var 68,9 % och de aspekter som uppges vara särskilt betydelsefulla och påverkar lärarnas arbetsmiljö är: att hantera utmanande elever eller elevgrupper som inte fungerar, arbete med skriftliga omdömen samt att mentorskapet tar mycket tid.

Även Odenskolan genomför en egen medarbetarenkät. Den enkät som används berör organisatorisk och social arbetsmiljö. Granskningen har tagit del av resultat från enkäten. Det framgår inte av materialet när enkäten är gjord. Enkäten visar de sammantagna bedömningarna för skolans tre enheter. De svar som sticker ut med bra/mycket bra resultat är bland annat arbetsorganisation, stöd, kunskaper och utveckling. Som utvecklingsområden identifieras arbetsbelastning, handlingsutrymme och kontroll, återhämtning, säkerhet och hälsa.

Vid intervjuer med rektorer och lärare framkommer att det finns en oro att de besparingar som planeras, kommer att påverka lärares och elevers arbetsmiljö. I intervjuerna redogörs för en gemensam bild av att arbetssituationen för lärare är mycket ansträngd. Rektorer och lärarna själva beskriver att många upplever stress och oro för att inte räkna till i en verksamhet som har svårt att få vikarier och där lärarna ser att fler och fler elever är i behov av särskilt stöd. Lärare beskriver att besparingar i verksamheten skulle göra arbetssituationen ännu svårare vilket i sin tur går ut över eleverna. Dels blir eleverna oroliga av att lärarna är stressade. Dels innebär stora klasser och färre stödresurser att det blir svårare för lärare att i klassrummet kunna anpassa undervisningen till både elever i behov av särskilt stöd och till elever som behöver extra utmaningar. En oro som också lyfts är att besparingarna riskerar innebära att de särskilda undervisningsgrupper som finns för elever i behov av särskilt stöd ska dras in, och att dessa elever ska placeras in i ordinarie undervisning.

Därtill upplevs det på några skolor finnas en otydlighet avseende lärares undervisningstid. Lärare som jobbar heltid kan ha en stor skillnad i planerad undervisningstid per vecka. Vissa lärare beskriver att det skapas en misstro bland lärarna när det inte är tydligt att de som har färre undervisningstimmar ska vara ute i verksamheten och stötta upp. Misstänksamheten lärare emellan beskrivs ta mycket energi och vara negativ för arbetsmiljön.

3.2.1.6. Kommungemensam elevenkät

I intervjuer med rektorer och lärare beskrivs att det genomförs en kommungemensam brukarenkät för elever i årskurs 3, 5 och 8 och deras vårdnadshavare varje vår. Enkäten omfattar tre frågeområden: Normen och värden, Utveckling och lärande samt Delaktighet och inflytande.

Granskningen har tagit del av resultatet för enkäten som genomfördes under våren 2018. Svarefrekvensen var 85 procent.

Tabell 1. Resultat elevenkät år 2018.

Styrkor	Utvecklingsområden
Jag känner mig trygg i skolan.	Alla elever behandlas lika av lärarna.
Vuxna i skolan behandlar mig bra.	Skolarbetet gör mig så nyfiken att jag får lust att lära mig mer.
Jag känner till att personalen på skolan arbetar för att alla elever ska känna sig trygga.	Jag får extra hjälp och stöd om jag inte nått målen.
Lärarna i min skola hjälper mig i skolarbetet om jag behöver det.	Lärarna i min skola tar hänsyn till elevernas åsikter.
Jag är nöjd med det inflytande jag har i skolan.	Jag får vara med och planera mitt skolarbete.
	Jag får vara med och tycka till om skolans verksamhet via klassråd eller elevråd.
	Skolgården ger bra möjligheter till lek och

aktiviteter.

Vid intervjuer med elever framkommer att otrygghet på raster, kalla lokaler, avloppslukt i klassrummen efter helgen och att elever från andra klasser kommer in på lektionen och stör är förekommande arbetsmiljöproblem.

3.2.1.7. Skolornas egna elevenkäter

I intervjuerna framkommer att Nikolaiskolan och Olaus Petriskolan genomför en för varje skola särskilt utformad trygghetsenkät. Trygghetsenkäterna genomförs en gång termin för alla årskurser på Odenskolan, Nikolaiskolan/Olaus Petriskolan och på Lillåns skola. Trygghetsenkäternas resultat ligger sedan till grund för skolornas trygghetsplaner. Vi har efterfrågat, men inte fått, resultatet av skolornas trygghetsenkäter. Resultaten från skolornas trygghetsenkäter har därför inte beaktats inom ramen för granskningen.

3.2.1.8. Arbetsmiljöarbete på skolenheterna

För Lillåns skola finns dokumentet *Systematiskt arbetsmiljöarbete på Lillån skola 7-9*. Dokumentet innehåller en kortfattad beskrivning av hur ofta olika informationsmöten ska hållas samt information om friskvård.

För Nikolaiskolans och Olaus Petriskolan finns dokumentet *Handlingsplan egenkontroll* (daterad 2018-08-07). Av handlingsplanen framkommer att systematiskt arbetsmiljöarbete är en stående punkt på APT och att all personal är ansvarig för att rapportera eventuella fel och brister till rektor för att förhindra hälsorisker som kan påverka elevers och personalens hälsa eller miljö. Vidare framkommer att felanmälan görs till skolans vaktmästare samt att APT och klassråd/elevråd är forum för diskussion av miljöfrågor för personal och elever. Det framgår vilken typ av dokumentation som finns tillgänglig och var samt vilka arbetsmiljörutiner som finns på skolan.

Motsvarande dokumentation för Odenskolan har efterfrågats, men inte inkommit till oss.

I intervjuer med förvaltningschef, rektorer och lärare ges bilden att det löpande arbetet på skolenheterna avseende lärares och elevers arbetsmiljö framförallt sker i följande sammanhang:

- Arbetsplatsträffar (APT)
- Medarbetarsamtal och lönesamtal samt andra individuella samtal mellan rektor och lärare
- Genom riskbedömningar vid förändringar i verksamheten
- Vid spontantillsyn som genomförs av skyddsombud och elevskyddsombud med anledning av identifierade arbetsmiljöproblem
- Skyddsronder (genomförs på samtliga skolor under hösten)

Viktiga funktioner avseende lärares arbetsmiljö

På Odenskolan och Nikolaiskolan/Olaus Petriskolan finns ett skyddsombud. Det skyddsombud som har intervjuats beskriver att rollen innebär att vara delaktig i de skyddsronder som görs på skolan tillsammans med rektor, administrativ samordnare, vaktmästare och i vissa fall lokalförvaltare. De arbetsmiljöproblem som framkommer utanför skyddsronderna för skyddsombudet vidare till rektor. Skyddsombudet beskriver vidare att det är upp till hen själv att ta sig tid till uppgifterna som kommer av uppdraget och att det är svårt att frigöra tid från undervisning.

Lärare på de skolor som har skyddsombud beskriver att de kan vända sig till skyddsombuden, ta upp arbetsmiljöfrågor på APT eller gå direkt till rektor om de har frågor och synpunkter kring arbetsmiljön.

På Lillåns skola har skyddsombudet av sagt sig sitt uppdrag, men enligt intervjuad lärare finns personen kvar på skolan och eftersom personen har kunskap om arbetsmiljöarbete, kan hen lotsa vidare arbetsmiljöfrågor till rätt instans. I övrigt vänder sig läraren till rektor gällande arbetsmiljöfrågor.

Utöver skyddsombud, lyfter intervjuade rektorer och lärare att vaktmästare på skolenheterna är betydelsefulla i arbetsmiljöarbetet.

Viktiga funktioner avseende elevers arbetsmiljö

Elevskyddsombud finns på Odenskolan och Nikolaiskolan/Olaus Petriskolan.

Lärare på *Odenskolan* beskriver att elevskyddsombudet är med vid skyddsronder på skolan samt att elevskyddsombudet kan lyfta frågor rörande arbetsmiljön som har framförts av klasskamrater. Vidare framkommer att skolan har så kallade mentorsträffar var sjätte vecka där elev och lärare sitter ner och pratar om elevens situation, däribland trivsel, trygghet, studiero och arbetsmiljö.

På *Nikolaiskolan/Olaus Petriskolan* finns flera elevskyddsombud per årskurs och rektor och elevskyddsombud på skolan beskriver i intervjuer att det hålls månatliga möten där elevskyddsombud tillsammans med rektor går igenom de arbetsmiljöproblem som elever lyfter spontant till sina elevskyddsombud eller det som framkommer vid klassråd. I intervjun med elevskyddsombud framgår dock att inte alla klasser har klassråd och att vissa klassers mentorstid är uppdelad i halvklass vilket innebär att det kan vara svårt för elevskyddsombudet att fånga hela klassens tankar och synpunkter. Rektor beskriver att klasserna har en mentorstid som är i helklass och en i halvklass. Elevskyddsombuden uppger att det under de månatliga mötena med rektor görs en genomgång av föregående mötes punkter för att se till att åtgärder har vidtagits. Elevskyddsombuden uppger att de får gehör för en del av arbetsmiljöproblemen som lyfts, men att vissa problem inte åtgärdas. Vid sakgranskning beskriver rektor att det inte går att åtgärda dessa problem eftersom de hänger ihop med hur lokalerna är byggda.

I intervjuer med elever, lärare och rektorer framkommer att det på Nikolaiskolan/Olaus Petriskolan även finns trygghetsstödjare och elevrådsrepresentanter från varje klass. Trygghetsstödjarna anordnar temadagar och trivselaktiviteter.

I intervjun med lärare på *Lillåns skola* framkommer att det arrangeras temadagar för eleverna utifrån områden som ska stärka trygghet och trivsel, såsom samvaro och konflikter.

Vid intervjuer framgår att det på samtliga skolor finns trygghetsteam som består av personal på skolan. Trygghetsteamet har ett särskilt ansvar att driva processer kring elevernas trygghet och studiemiljö. Ingen skola uppges ha genomfört en så kallad trygghetsvandring på skolan för att elever ska kunna visa på otrygga platser. I intervjuer med lärare beskriver de att de ändå har en bra bild av vilka platser som upplevs som otrygga för eleverna. I vissa fall har det vidtagits åtgärder för att till exempel korridorer utanför toaletter ska kännas tryggare. I andra fall är faktorer i den fysiska miljön svåra att åtgärda och en ökad vuxennärvaro har istället skapats på dessa platser.

En mer utförlig beskrivning av de aktiviteter som görs avseende elevers arbetsmiljö återfinns i avsnitt 3.5. *Plan mot kränkande behandling*.

3.2.2. *Bedömning*

Vi anser att det finns en tydlig och ändamålsenlig fördelning av ansvar och uppgifter avseende arbetsmiljöarbetet. Vi har fått underlag som pekar på att uppgiftsfördelningen dokumenteras skriftligt, att det på flera skolor finns utsedda elevskyddsombud samt att det finns strukturerade ytor, såsom klassråd, APT och enkäter, där elever och lärare kan diskutera och lyfta fram förbättringsområden avseende arbetsmiljö. Detta ser vi som positivt. Vi noterar samtidigt att årshjulet för det systematiska arbetsmiljöarbetet upplevs vara ottydligt.

Vi bedömer kontrollfrågan som *uppfylld*.

3.3. *Tillräcklig utbildning i arbetsmiljöarbete*

Kontrollfråga: Är utbildningen på området tillräcklig för den som ska delta?

3.3.1. *Iakttagelser*

3.3.1.1. *Utbildning för chefer*

Förvaltningschefen beskriver vid intervju att det under lång tid fanns ett övergripande mål i kommunens strategi och budget att kommunens chefer skulle få en så kallad arbetsmiljöcertifiering.

Numera finns inte målet om certifiering kvar; istället har det införts en grundläggande arbetsmiljöutbildning som kallas "Den goda arbetsplatsen". Utbildningen består av tre tillfällen och riktar sig till första linjens chef samt skyddsombud. I informationsmaterialet om utbildningen för våren 2019, beskrivs utbildningen som handlingsinriktad och att teori varvas med övningar och diskussioner som kan kopplas till det dagliga arbetsmiljöarbetet. Utbildningen är ett samarrangemang med företagshälsovården "Sunt arbetsliv" och Örebro Län. Förvaltningschefen beskriver att det finns möjlighet att som rektor gå utbildningen flera gånger och att det ingår i kommunens chefsintroduktion att

bli anmäld till utbildningen. Förvaltningschefen uppger att det kan dröja innan en intresserad/nyanställd rektor får plats på utbildningen då kursen ges på givna tillfällen och det kan bli ett glapp mellan att rektor börjar på sin tjänst och att utbildningen genomförs.

Förvaltningschefen beskriver vidare att i samband med att arbetsmiljöuppdrag fördelas enligt mallen, säkras att den tilldelade har de kunskaper som behövs, oavsett om hen har certifiering på området eller inte.

Förvaltningschefen beskriver vidare att leverantören av företagshälsa är ny sedan årsskiftet och att förvaltningen har inlett en dialog kring arbetsmiljöarbetet med den nya leverantören för att till exempel ta fram mål och använda företagshälsan som konsultstöd. Förvaltningschefens förhoppning är att företagshälsan främst ska användas i det förebyggande arbetet, snarare än i det åtgärdande.

Rektorer uppger vid intervju att de inte fått någon utbildning om arbetsmiljö i samband med sin anställning. Däremot fick de en kortare introduktion kring arbetsmiljöarbete. De lyfter att det är viktigt att nya rektorer får möjligheter att sätta sig i arbetsmiljöansvaret då det är en så stor del av arbetet som rektor.

Rektorerna beskriver att de ska genomgå en arbetsmiljöutbildning vart fjärde år för att få en diplomering på området. Utbildningen har ungefär samma innehåll varje gång och rektorerna beskriver den som en bra repetition kring frågorna. Det är otydligt vad för diplomering detta avser.

Rektorerna upplever att de har tillräckliga kunskaper gällande risker i verksamheten och hur de ska bedriva arbetsmiljöarbetet, men att denna kunskap till största del kommer från erfarenhet, inte genom utbildning eller kommungemensamma kompetensutvecklingsinsatser.

Förvaltningschefen har fått arbetsmiljöutbildning och uppger sig ha kunskap på området tack vara sin mångåriga erfarenhet av arbetsmiljöarbete.

3.3.1.2. Utbildning för lärare, skyddsombud och elever

I det kommungemensamma dokumentet *Checklista för introduktion av nya medarbetare*, upprättad 2019-02-07, anges att checklistan ska vara delad mellan den nyanställde, anställande chef samt fadder. Det beskrivs vidare vad som ska göras innan den nya medarbetaren börjar, vad som ska göras första dagen, första veckan och senare/efter behov. I punktform listas att den nya medarbetaren ska få information om bland annat säkerhetsfrågor, brandgenomgång, LISA, företagshälsovård samt friskvård.

Lillåns skola har upprättat en egen checklista för introduktion av nyanställda. Listan liknar den kommungemensamma i de flesta avseenden, men innehåller inte ovan nämnda punktlista kring arbetsmiljö.

I intervjuer med lärare framkommer att det ingår en kortare genomgång om arbetsmiljö i den introduktion som rektor ansvar för vid nyanställning. I intervjuerna framkommer även att lärare ska genomgå en brandskyddsutbildning som innefattar hjärt- och

lungräddning (HLR) vart tredje eller vart fjärde år. Lärarna uppger att det inte säkerställs att alla får förnya sin utbildning regelbundet och de efterfrågar mer och tätare utbildning inom arbetsmiljö. En lärare hänvisar till att det till exempel inte finns någon plan för hur lärare ska agera vid pågående dödligt våld.

Rektorerna beskriver att det ofta pratats om arbetsmiljö på APT och i andra samtal och att lärarna på så sätt får kännedom om arbetsmiljöarbetet, även om en formell utbildning för lärare saknas.

De intervjuade lärarna uppger sig ha kunskap om de risker som finns i verksamheten och vad som kan främja arbetshälsan. De uppger att de gör så gott de kan utifrån förutsättningarna, men att det är svårt att främja arbetshälsan då arbetsituationen är ansträngd på grund av exempelvis utåtagerande elever eller brist på vikarier.

Det intervjuade skyddsombudet har inte deltagit i någon utbildning gällande arbetsmiljö utöver den brandskyddsutbildning inklusive HLR som samtliga lärare ska genomgå. Skyddsombudet har dock fått information om att hen och rektor ska gå en utbildning i vår inom arbetsmiljö.

I intervjuerna med rektorer och elever beskrivs att elevskyddsombuden får delta i en utbildning gällande sitt uppdrag. Utbildningen hålls av ABF och består av två tillfällen. Rektorerna lyfter önskemål om att kommunen skulle hålla i utbildningen själv. Rektorerna har lyft förslaget i samtal med verksamhetschef under hösten 2018, men ännu inte fått någon återkoppling i frågan.

3.3.2. *Bedömning*

Vi noterar att det finns utbildningar i arbetsmiljöarbete som riktar sig till chefer, men en formell utbildning i arbetsmiljöarbete som riktar sig till lärare saknas. Viss information om arbetsmiljöarbetet ges vid lärares nyanställning och arbetsmiljön uppges diskuteras ofta vid APT. Utsedda elevskyddsombud deltar i en utbildning som genomförs av en extern aktör.

Vi bedömer kontrollfrågan som *delvis uppfylld*.

3.4. *Dokumentation för systematiskt arbetsmiljöarbete*

Kontrollfråga: Är dokumentationen för det systematiska arbetsmiljöarbetet anpassad för verksamheten samt aktuell och tillgänglig så att den ger förutsättningar för deltagande?

3.4.1. *Iakttagelse*

Det finns en checklista med utförliga kommentarer för *Skyddsronnd av arbetsmiljön på skola*. Checklistan innehåller genomgång av arbetsmiljön utifrån rubrikerna ordning och säkerhet, ventilation och klimat, belysning, kemiska risker, ergonomi och arbetsplatsutformning, bildskärmsarbete, störande ljud eller buller, personal, psykiska och sociala förhållanden samt övrigt. Förvaltningschefen uppger att checklistan är ett levande dokument och under omarbetning. De intervjuade rektorerna samt

skyddsombudet berättar att checklistan för skydds rond är tillämpbar och enkel att använda.

Vidare finns en kommungemensam mall för riskbedömning av arbetsmiljö vid förändring i verksamhet. I mallen finns rubriker för att beskriva förändringen och vilka som påverkas samt att det i dokumentet även finns en matris för handlingsplan utifrån bedömda risker. Rektorerna upplever att riskbedömningsmallen fungerar väl och är enkel att använda.

De varierar mellan de intervjuade lärarna vilka dokument för arbetsmiljöarbete som de hänvisar till. Någon lärare hänvisar endast till de blanketter som finns för anmälan om tillbud och för anmälan om kränkning. Andra lärare hänvisar till de planer som finns på den enskilda skolan, till exempel trygghetsplan och/eller plan mot hot och våld. De dokument som lärarna beskriver uppges vara tydliga och anpassade efter verksamheten.

3.4.2. *Bedömning*

Vi bedömer att dokumentationen för arbetsmiljöarbetet är anpassad för grundskolan, aktuell samt tillgänglig, vilket skapar förutsättningar för deltagande i arbetsmiljöarbete.

Vi bedömer kontrollfrågan som *uppfylld*.

3.5. *Planer mot kränkande behandling*

Kontrollfråga: Upprättas årligen en ändamålsenlig plan mot kränkande behandling samt innehållande redogörelse för hur tidigare års åtgärder har genomförts?

Enligt skollagen ska huvudmannen se till att det på varje skola finns ett målinriktat arbete mot kränkande behandling av elever. Det innebär att varje skola ska:

- Kartlägga risker för kränkningar
- Analysera orsaker till riskerna
- Planera och genomföra åtgärder
- Upprätta en plan mot kränkande behandling
- Följa upp och utvärdera

Enligt diskrimineringslagen ska varje skola även upprätta en likabehandlingsplan. Det finns inga hinder att integrera dessa planer i samma dokument.

Den 1 januari 2017 trädde en ändring av diskrimineringslagen i kraft och ett tredje kapitel tillfördes. Det tredje kapitlet innebär att skolor är skyldiga att arbeta med så kallade aktiva åtgärder och att dessa aktiva åtgärder ska omfatta samtliga (sju) diskrimineringsgrunder. Med aktiva åtgärder menas ett förebyggande och främjande arbete.

3.5.1. Iakttagelser

Rektorer uppger att det finns en mall för hur skolenheternas planer mot kränkande behandling, som kallas trygghetsplaner, ska se ut. Mallen innehåller följande rubriker:

- Grunduppgifter
- Elevers, vårdnadshavares och personalens delaktighet
- Utvärdering av fjolårets plan och årets plan
- Främjande insatser
- Kartläggning och resultat
- Förebyggande åtgärder
- Rutiner för att upptäcka och åtgärda trakasserier och kränkande behandling

En av rektorerna i kommunen har ett samordnande uppdrag kring trygghetsplanerna. Rektorerna beskriver att de får information inför varje läsår att de uppdaterade trygghetsplanerna ska finnas publicerade ett visst datum på skolornas respektive hemsida.

Granskningen har tagit del av skolornas trygghetsplaner.

Tabell 2. Skolenheternas trygghetsplaner.

Skola	Aktuell plan för innevarande läsår	Redogörelse för tidigare års åtgärder	Kartläggning av aktuella beho	Elever inkluderas i arbetet med planen
Lillåns skola	Nej	Ja	Ja, tidigare	Ja, tidigare
Nikolaiskolan	Ja	Ja	Ja	Ja
Odenskolan	Ja	Ja	Ja	Nej
Olaus Petriskolan	Ja	Ja	Ja	Ja

Den intervjuade läraren från Lillåns skola uppger att skolans trygghetsplan inte är uppdaterad. På grund av hög arbetsbelastning har inte den uppgiften kunnat prioriteras. Elevenkäten har dock genomförts som vanligt och resultatet finns sammanställt för att kunna användas för att revidera trygghetsplanen. Eleverna inkluderas vanligen i revideringsarbetet genom att elevrådet arbetar med trygghetsplanen och har åsikter kring frågorna i elevenkäten.

Nikolaiskolans och Olaus Petriskolans lärare beskriver att trygghetsplanen är uppdaterad för läsåret 2018/2019. Den är framtagen av trygghetsteamet på skolan utifrån tidigare års

elevenkäter. Föregående års plan och dess åtgärder har utvärderats. Eleverna är med vid utvärdering och framtagandet av nya planen. De intervjuade lärarna uppger att det pågår ett arbete där trygghetsstödjare är med och tar fram en lättläst version av trygghetsplanen som kan förmedlas till lärare och vårdnadshavare.

Odenskolans lärare beskriver att trygghetsplanen revideras inför varje läsår genom att lärarrepresentanter från samtliga årskurser samt trygghetsteamet går igenom resultaten från skolans elevenkät och ser vilka områden som behöver arbetas med. Föregående års plan och dess åtgärder utvärderas. Eleverna är inte med i arbetet att revidera trygghetsplanen.

3.5.2. *Bedömning*

Det finns ändamålsenliga planer som uppdateras årligen på samtliga skolenheter, undantaget Lillåns skola. Vi noterar att eleverna på Odenskolan inte involveras i arbetet med att revidera trygghetsplanen, vilket vi ser som ett utvecklingsområde. Vi anser att det är positivt att det finns en kommungemensam mall för trygghetsplanen och att det finns en rektor med ett samordnande ansvar. Detta skapar förutsättningar för likvärdighet mellan skolorna.

Vi bedömer kontrollfrågan som *delvis uppfylld*.

3.6. *Uppföljning av arbetsmiljöarbete*

Kontrollfråga: Är uppföljningen tillräcklig för att nämnden ska kunna följa arbetet per enhet och över tid på ett tillförlitligt sätt?

3.6.1. *Iakttagelser*

3.6.1.1. *Uppföljning på skolenhetsnivå*

Av tidigare avsnitt i rapporten framkommer att uppföljning avseende lärares arbetsmiljö på skolnivå görs genom:

- Rapportering i Lisa
- Medarbetarenkäter (kommunens och skolornas egna)
- APT
- Medarbetar/lönesamtal
- Riskbedömningar vid förändringar
- Spontantillsyn
- Skyddsronder

Av tidigare avsnitt i rapporten framkommer att uppföljning avseende elevers arbetsmiljö på skolnivå görs genom:

- Anmälan/rapportering av kränkningar
- Brukarenkäter (kommunens och skolornas egna)
- Riskbedömningar vid förändringar
- Spontantillsyn
- Skyddsronder
- Återkommande möten såsom mentorsträffar och klassråd
- Uppdatering av trygghetsplan

Det finns en kommungemensam checklista, uppdaterad 2013-08-01, för uppföljning av arbetsmiljöarbetet. Checklistan innehåller åtta rubriker och flertalet underrubriker för bedömning av arbetet kring bland annat rutiner, samverkan, uppgiftsfördelning och arbetsskador/tillbud. Checklistan nämns inte i intervju med rektorer. Förvaltningschefen uppger att det är varje det är varje rektors ansvar att upprätta en handlingsplan för arbetsmiljöarbetet och att checklistan ska användas för detta. Vi har efterfrågat handlingsplaner på skolenhetsnivå, men några planer har inte inkommit till oss.

Förvaltningschefen beskriver vidare att rektorerna ska lyfta handlingsplanen till sin chef. Resultatet från alla skolors handlingsplaner ska sammanställas på aggregerad nivå, men förvaltningschefen uppger att det inte finns något systemstöd för detta eller någon rutin för att redovisa det aggregerade resultatet för huvudmannen.

I intervjun med rektorerna bekräftas att det inte upprättas något dokument som ger en samlad bild av arbetsmiljöarbetet på respektive skola under exempelvis ett läsår. Rektorerna tror inte att en sådan rapport skulle gynna arbetsmiljön eller hinnas med inom ramen för rektors arbetstid. Rektorerna uppger att det finns mycket material kring skolans arbetsmiljöarbete, men att det inte är samlat på ett ställe.

3.6.1.2. Uppföljning på huvudmannanivå

Av tidigare avsnitt i rapporten framkommer att uppföljning avseende lärares arbetsmiljö görs på huvudmannanivå genom:

- Rapportering i Lisa
- Medarbetarenkät (kommunens)
- Enligt handboken för skyddskommittén sker uppföljning av skyddsronder, uppföljning av statistik kring sjuktal, frisknärvaro, arbetsskador och tillbud med mera. Vi har inte fått någon dokumentation som ger en bild av hur denna uppföljning konkret ser ut.

Av tidigare avsnitt i rapporten framkommer att uppföljning avseende elevers arbetsmiljö görs på huvudmannanivå genom:

- Anmälan/rapportering av kränkningar
- Brukarenkät (kommunens)

3.6.1.3. Rapportering till grundskolenämnden

Vid genomgång av grundskolenämndens protokoll från år 2018 framkommer att rapportering avseende arbetsmiljöarbete har skett vid följande sammanträden:

- 2018-02-08: En sammanställning och årsanalys av kränkningsärenden för år 2017 presenteras och nämnden godkänner redogörelsen. I protokollet går det inte att utläsa hur många kränkningsärenden som har inkommit under året eller vad analysen har visat.
- 2018-04-19: *Handlingsplan för kvinnors och mäns arbetsmiljö* revideras i och med att tre aktiviteter läggs till i handlingsplanen.
- 2018-06-07: Resultat av brukarenkät 2018 redovisas. I protokollet framgår det inte om resultatet redovisas för på aggregerad nivå (hela grundskolan) och/eller på skolenhetsnivå.
- 2018-12-06: Tillsynsrapport för år 2018 presenteras. I protokollet framgår att tillsyn inom internkontroll har genomförts enligt nämndens beslutade *Tillsynsplan 2018* som fastställde tre prioriterade tillsynsområden (ett för verksamhet, ett för ekonomi samt ett för personal utifrån genomförd risk - och väsentlighetsanalys). I protokollet går det inte att utläsa något resultat av tillsynen.
- 2018-12-20: En sammanställning av kränkande behandling för år 2018 presenteras. Informationen läggs till handlingarna. I protokollet går det inte att utläsa hur många kränkningsärenden som har inkommit under året.

Vi har efterfrågat underlag för den första, tredje och femte punkten i listan ovan, men det har inte inkommit till oss.

Av nämndens protokoll framgår inte att resultat från medarbetarenkäter har redovisats för nämnden under år 2018. Vi har fått ta del av underlag som visar hur medarbetarenkäten föredrogs för grundskolenämnden 2019-02-14.

Rektorer beskriver att lärares psykiska arbetsmiljö är ett stort problem och att fler och fler lärare känner en oro för hot och våld. Rektorerna beskriver vidare att antalet anmälningarna till Skolinspektionen upplevs öka och att vissa lärare upplever att elever och vårdnadshavare hotar med att anmäla till Skolinspektionen. Detta medför att lärare känner att deras handlingsutrymme är mycket begränsat, trots att de enligt skollagen har rätt att vidta åtgärder enligt den så kallade åtgärdstrappan, menar rektorerna. Rektorerna ställer sig frågande i vilken utsträckning som nämnden får del av underlag gällande lärares psykiska arbetsmiljö, dels kring som framgår av den kommungemensamma

medarbetarundersökningen, dels kring det som rapporteras i Lisa. Rektorerne säger sig kunna anpassa verksamheten till en viss gräns, men att lärares psykiska arbetsmiljö behöver prioriteras från politiskt håll.

3.6.2. Bedömning

Vi noterar att det görs ett flertal aktiviteter för att följa upp såväl lärares som elevers arbetsmiljö på skolenhetsnivå. Det har dock inte inkommit några handlingsplaner avseende arbetsmiljö på skolnivå eller på aggregerad nivå till oss. Det saknas därför underlag för att kunna bedöma om uppföljningen är tillräcklig. Vi anser att rapporteringen till nämnden inte gör det möjligt för nämnden att följa arbetsmiljöarbetet per enhet över tid på ett tillförlitligt sätt, vilket innebär att det inte är möjligt att fullt ut identifiera och – i nästa steg åtgärda - brister i lärares och elevers arbetsmiljö.

Vi bedömer att kontrollfrågan är *ej uppfylld*.

4. Bedömningar och rekommendationer

4.1. Revisionell bedömning

Vi bedömer att grundskolenämnden *delvis* bedriver ett ändamålsenligt systematiskt arbetsmiljöarbete avseende elevers och lärares arbetsmiljö.

Bedömningen baseras på bedömningen av de sex kontrollfrågorna i granskningen, vilka framgår av tabellen nedan. Bedömningen görs på en tregradig skala (uppfyllt, delvis uppfyllt, eller ej uppfyllt). Motivering till bedömningen av de olika kontrollfrågorna framgår under varje avsnitt i den löpande rapporten.

Kontrollfrågor

1	Har nämnden en tydlig strategi för hur arbetet på området ska bedrivas?	Yellow
2	Är organiseringen av det systematiska arbetsmiljöarbetet tydligt och ändamålsenligt (fokus på roller och ansvar kopplat till inkludering av elever och elevers arbetsmiljö)?	Green
3	Är utbildningen på området tillräcklig för den som ska delta?	Yellow
4	Är dokumentationen för det systematiska arbetsmiljöarbetet anpassad för verksamheten samt aktuell och tillgänglig så att den ger förutsättningar för deltagande?	Green
5	Upprättas årligen en ändamålsenlig plan mot kränkande behandling samt innehållande redogörelse för hur tidigare års åtgärder har genomförts?	Yellow
6	Är uppföljningen tillräcklig för att nämnden ska kunna följa arbetet per enhet och över tid på ett tillförlitligt sätt?	Red

4.2. Rekommendationer

Utifrån genomförd granskning lämnas följande rekommendationer till grundskolenämnden:

- Säkerställa att uppföljning av och rapportering om lärares och elevers arbetsmiljö på såväl skolenhetsnivå som huvudmannanivå är ändamålsenlig. I nuläget är det inte möjligt för nämnden att följa arbetsmiljöarbetet per enhet över tid på ett tillförlitligt sätt, vilket innebär att det inte är möjligt att fullt ut identifiera och – i nästa steg åtgärda – brister i lärares och elevers arbetsmiljö.

- Stärka styrningen genom att formulera tydliga mål för elevers och lärare arbetsmiljö.
- Överväga möjligheten att även lärare ges utbildning i arbetsmiljöarbete för att säkerställa att alla som är delaktiga i arbetsmiljöarbete har tillräckliga kunskaper för detta. För lärares del handlar det om att ha kunskap om risker i verksamheten och vad som kan främja arbetshälsa.
- Säkerställa att samtliga skolenheter har ändamålsenliga och uppdaterade trygghetsplaner samt att elever är involverade i arbetet med planerna.

2019-03-12

Rebecka Hansson

Uppdragsledare

Jenny Nordqvist

Projektledare

Bilaga 1 – Inkommen dokumentation

- Arbetsmiljöpolicy Örebro kommun
- Delegationsordning grundskolenämnden
- Årshjul för det systematiska arbetsmiljöarbetet
- Mall där arbetsmiljöuppgifter delegeras från nämndsordförande till förvaltningschef
- Underskrivet dokument där förvaltningschef för förskola och skola fördelar arbetsmiljöuppgifter till måltidschefen inom måltidsorganisationen
- Underskrivet dokument där verksamhetschef inom förvaltningen förskola och skola tilldelar rektor arbetsmiljöuppgifter som tillfaller rektors skolenhet
- Medarbetarenkät – resultat grundskola 2018
- Introduktion för nya medarbetare, checklista
- Uppföljning av arbetsmiljöarbetet, checklista
- Inbjudan våren 2019 till Den goda arbetsplatsen, arbetsmiljöutbildning
- Lisa – kortmanual
- Riskbedömning av arbetsmiljö vid förändring i verksamhet, med handlingsplan
- Skyddsronnd för undersökning av arbetsmiljön på skola, checklista
- Handlingsplan – Hållbar arbetsmiljö för kvinnor och män
- Handlingsplan för giftfria förskolor, fritidshem och skolor
- Örebro skolundersökning Skolenkät 2018
- Skärmbild av medarbetares informationssida kring arbetsmiljö på intranätet
- Skärmbild av information om Adato på intranätet

Från Nikolaiskolan/Olaus Petriskolan:

- Handlingsplan – Egenkontroll 2018
- Kommungemensam medarbetarenkät, uppdelad i resultat för Nikolaiskolan och Olaus Petriskolan
- Organisationsbeskrivning
- Uppdragsbeskrivning Utvecklingsledare för arbetslag – skola
- Ifylld checklista Skyddsronnd för undersökning av arbetsmiljön på skola
- Sammanställning av uppgiftsfördelning av arbetsmiljöfrågor rektor-lärare, Olaus Petriskolan 7-9 och Nikolaiskolan
- Underskrivna dokument där arbetsmiljöuppgifter delegeras från rektor till lärare i idrott, teknik, trä- och metallslöjd, NO, hem- och konsumentkunskaps samt till arbetslagsledare
- Trygghetsplan Nikolaiskolan
- Trygghetsplan Olaus Petriskolan

Från Odenskolan:

- Folder för nyanställda
- Trygghetsplan
- Medarbetarundersökning – resultat

Från Lillåns skola:

- Checklista för introduktion av nya medarbetare
- Systematiska arbetsmiljöarbetet på Lillåns skola
- Trygghetsplan
- Medarbetarundersökning - resultat